

VÝZNAM FARSKÝCH KNIŽNÍC A ARCHÍVOV A ICH VYUŽITIE PRE DEJINY SLOVENSKA NA PRÍKLADE KRONIKY FARNOSTI HRNČIAROVCE NAD PARNOU

MARTA DOBROTKOVÁ

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá obsahom viacerých farských knižníc, v ktorých sa nachádzajú farské kroniky. Sústreďuje sa najmä na farskú knižnicu a archív obce Hrnčiarovce nad Parnou. Kronika farnosti obsahuje zaujímavé dejinné udalosti nielen obce, ale aj mesta Trnavy, keďže bola niekoľko storočí jej poddanskou obcou a pripomína významné výjavy dejín Slovenska, akými bola napríklad bitka pri Hrnčiarovciach z roku 1704 v rámci povstania Františka II. Rákociho, či cholera epidémia z roku 1831, ktorú veľmi podrobne popisuje autor kroniky Štefan Nemečký.

Kľúčové slová: Farská knižnica, farský archív, kanonické vizitácie, kronika farnosti, regionálne dejiny, dejiny Slovenska.

Vznik cirkevnej organizácie má svoj vlastný vývoj. Farnosť bola kompaktným spoločenstvom, členovia ktorého si boli obyčajne blízki pôvodom, rečou, zvykmi i spoločenskými pomermi a kde sa všetci dobre poznali a stretávali nielen pri bohoslužbách. Vedenie farností kňazmi nadobudlo už v stredoveku administratívno-právny charakter a Tridentský koncil tento rys ešte zvýraznil. Pôsobenie farárov v potridentskej dobe bolo určené na účinkovanie v učiteľskom a kňazskom úrade a udržiavanie poriadku vo farnosti.¹ Farnosti historicky zastávali úlohu rozvoja vzdelanosti, k čomu im slúžili solídne knižnice. Sprvu neexistoval systém zriaďovania knižníc. Cieľavedomé budovanie farských knižníc inicioval až ostrihomský arcibiskup a uhorský prímás Mikuláš Oláh.² Z mnohých bohatých farských knižníc zostali dnes vplyvom rozličných situácií fragmenty a z toho, čo dnes na farách existuje, môžeme tvrdiť, že mnohé farské knižnice na Slovensku z kultúrneho i historického hľadiska obsahovali vzácnosti. V súčasnosti ich možno zaradiť k vzácnym výtlačkom či už ako jednotliviny alebo ako celky – historické knižnice, aj keď obsahovo a tematicky veľmi pestré. O existencii farských knižníc existujú záznamy aj v archívnych prameňoch – kanonických vizitáciách. Kanonické vizitácie obsahujú okrem iných informácií aj súpis kníh nachádzajúcej sa na príslušnej fare.³

Z doteraz publikovaných údajov o vzácných historických knižniciach, z ktorých možno čerpať údaje k dejinám, stojí za zmienku knižnica rímsko-katolíckej fary vo Vrbove.⁴ Aj jej počiatky sú kladené do 16. storočia. Inventár knižnice zachytáva kanonickú vizitáciu z roku 1803. Celkový fond knižnice predstavuje 1 960 titulov v 2 450 zväzkoch. Z tlačí, ktoré obsahuje knižnica, je vzácna inkunábula z 15. storočia. Prvotlač obsahuje biblické komentáre k sta-

* Štúdia je čiastkovým výstupom z projektu VEGA č. 2/0067/09.

1 ZUBER, R. *Osudy moravské cirkve v 18. století 1695–1777*. IV díl dějin Olomoucké arcidiecéze. Praha: Česká katolická Charita, 1987, s. 207.

2 GÁTHY, Z. a plébánosok könyvei a plébániatörténetírás szolgálatában. In: *Regnum 1942–1943*. Budapest, 1943, s. 322.

3 Bližšie informácie porovnaj: DOBROTKOVÁ, M. Farské knižnice vo svetle kanonických vizitácií a súčasnosť. In: *Problematika historických a vzácných knižných fondů 2008*. Olomouc: VKOL, 2009, s. 265–275.

4 Historickú knižnicu vo Vrbove spracovala a informácie o nej publikovala PhDr. Klára Komorová, CSc.

rému i Novému zákonu. Medzi tlačami zo 16. storočia sa nachádzajú teologické, filozofické, jazykovedné, prírodovedecké, právnické i politické diela. Knižnica má viacero príručiek pre kazateľov a diela venujúce sa pastorálnej teológii. Z historickej spisby sa v knižnici našli diela o dejinách rímsko-nemeckej ríše od Karola Veľkého po Leopolda, dielo o dejinách Uhorska a historicko-genealogický spis Jakoba Wilhelma. Knižnica obsahuje aj diela k všeobecných dejinám, k dejinám židovského národa, dielo opisujúce dejiny Viedne a Uhorska. z antických autorov – historikov sa v knižnici zachovalo dielo Tita Livia napísané po nemecky *Römische Geschichte*, ďalej práca Johanna Genersicha *Kurze allgemeine Weltgeschichte* alebo dielo Marca Antona Gotscha *Geschichte der Kultur des Menschengeschlechts* a iné dejiny sveta. Okrem tlačí sa vo fonde sa nachádzajú rukopisné diela⁵ *Historia Parochiae Vrbov de Anno 1861–1990*, rukopisné vizitačné zápisnice a zápisnice o hospodárení fary vo Vrbove z 18. a 19. storočia.⁶ Vo Vrbove sú tieto rukopisné diela radené v knižnici.

Ďalším zaujímavým príkladom je historická knižnica Michala Rešetku z Hornej Súče. v knižnici, pravdepodobne rovnako neoddelenej od archívu farnosti, alebo umiestnenej spolu s archívom, sa našla rukopisná kniha samotného majiteľa a autora. Je ňou farská kronika, presnejšie *História farnosti Horná Súča* – lokality, ktorá sa nachádza na Považí neďaleko Trenčína, kde ako farár pôsobil jeden z najvýznamnejších slovenských národných buditeľov Michal Rešetka.⁷ Menovaný je aj autorom spomínanej kroniky. Ide o latinský rukopis (*Historia parochiae Felső-Szúcsiensis*) veľkého formátu (rozmery 39 x 23,5 cm). Popísaných je 209 strán, aj keď foliant obsahuje celkovo 380 strán. Samotný dokument je datovaný rokom 1841, no Rešetkove záznamy pokračujú až do roku 1849 a aj jeho nasledovníci v písaní kroniky pokračovali. Autor nazýva jednotlivé časti titulmi a v každom titule sa zaoberá iným aspektom. Cennými materiálmi prvého titulu sú údaje o vzniku obce, o jej zemepánoch a zmienka o literárnej činnosti miestnych šľachticov. Cenným sú aj slovenské verše samotného Michala Rešetku. Ostatné Tituly, ktoré kronika obsahuje, sú vhodným prínosom pre poznávanie historického vývoja obce a farnosti. Posledný titul, o ktorom je potrebné sa zmieniť podrobnejšie je Titul 8. Rešetka v ňom píše o farskej knižnici,⁸ ktorá bola pôvodne mimoriadne bohatá na významné teologické diela. Obsahovala dary biskupov Fuchsa, Klucha, Vuruma i Palugyaia. Nechýbali tu preklady Juraja Palkoviča, viaceré práce samotného Rešetku a niekoľko diel z knižnice jeho predchodcu Jozefa Mesároša, či prvého farára farnosti Andreja Mesároša. Vo fonde sa nachádza 56 územných slovacík, 14 autorských slovacík – medzi nimi diela M. Rešetku, Ľudovíta Čapodyho, Alexandra Rudnaia, Františka Xavera Skalníka, Michala Svoreňa. Tomáša Kremničku, Františka Draveckého, Jána Príleského, Jozefa Ignáca Bajzu a Juraja Sklenára.⁹ Túto časť knižnice nazval „Bibliotheca Pannonio-Slavica“, na jej exlibrisoch „Uhro-Slovenská“. V zbierke sa nachádza aj mnoho inojazyčnej literatúry („diversi idiomatis“), najmä pražské vydania a dokonca aj dielo *Tria tabernacula...* vydané v Olomouci v roku 1731.¹⁰ V súčasnosti je knižnica omnoho chudobnejšia – má 238 titulov a 275 zväzkov). V minulosti len samotná súkromná knižnica M. Rešetku obsahovala viac ako 1 000 slovenských tlačí a viac ako 600 inorečových titulov. Tematicky je najviac zastúpená teológia

⁵ Tu je dôležité podotknúť, že podľa autorky sú súčasťou fondu aj uvedené rukopisné práce, ktoré by skôr mali tvoriť farský archív.

⁶ KOMOROVÁ, K. Vzácnosti farskej knižnice vo Vrbove. In: *Knižnice a informácie*. 1999, roč. 31, č. 5, S. 193–199.

⁷ Historickú knižnicu v Hornej Súči objavil a spracoval pracovník Slovenskej národnej knižnice dr. Peter Sabov spoločne s Annou Hnátovou.

⁸ SABOV, P. – HNÁTOVÁ, A. Farská knižnica z Hornej Súče. In: *Knižnice a informácie*. 2000, roč. 32, 4, s. 67–68.

⁹ Knižnica, ktorú vybudoval Michal Rešetka bola od začiatku verejnou knižnicou.

¹⁰ SABOV, P. – HNÁTOVÁ, A. Farská knižnica z Hornej Súče. In: *Knižnice a informácie*. 2000, roč. 32, 4, s. 68.

(196 zväzkov), nasleduje história (16 zv.), lexikóny tvoria 13, právo 12, krásna literatúra a hudba 11, filozofia 10, jazykoveda 7, zákony 6 zväzkov a po jednom zväzku sú zastúpené matematika, biografica, medicína a štyri zväzky kalendárov.¹¹

V tlači bola prezentovaná aj farská knižnica v Stupave.¹² Počet kníh stupavskej farskej knižnice možno odhadovať asi na 1500 kusov Podľa vlastných podpisov v knihách možno usúdiť, že najviac kníh do knižnice pribudlo zásluhou Ignáca Gonda Opatrila. Vo farskej knižnici v Stupave sa nachádzajú viaceré knihy signované Ignáčom Gondom. Ide prevažne o knihy venujúce sa náboženským témam, dejinám cirkvi i právu. V knižnici sa našiel zachovaný kompletný *Corpus Juris Hungarici*. Gond ho odkúpil od majiteľa antikvariátu v Bratislave Sigmunda Steinera.¹³ Ignác Gond sa zaslúžil aj o vybudovanie bohatej archeologickej zbierky – išlo predovšetkým o archeologické nálezy zo Stupavy a okolia – súvisiace s existenciou rímskej stanice v Stupave. Celkovo bol Ignác Gond zaujímavou osobnosťou – napríklad bol aj dopisovateľom budapeštianskej akadémie vied.¹⁴

Aj historická knižnica v Dunajskej Lužnej, časti Jánošíková už bola predstavená verejnosti.¹⁵ Sú v nej vo veľkom počte zastúpené knihy z 18. storočia, a to hlavne tzv. akademické tlače z bývalej trnavskej jezuitskej akademickej tlačiarne, ktorá od 1. polovice 17. až do poslednej tretiny 18. storočia pôsobila v Trnave a patrila k najvýznamnejším tlačiarňam nielen vtedajšieho Uhorska, ale celej strednej Európy. V knižnici okrem teologických kníh možno nájsť aj knihy z rôznych vedných odborov: napr. z civilného práva, z filozofie, z biológie, ekonómie, ale aj o hygieny atď. v knižnici sa nachádza aj antická literatúra (Horatius, Cornelius. atď). Historická farská knižnica v Dunajskej Lužnej-Jánošíkovej má vo svojich fondoch asi 1 000 knižničných jednotiek. Zaujímavosťou v súvislosti s farskou knižnicou v Dunajskej Lužnej je skutočnosť, že roku 1852 zasiahol kostol, faru i knižnicu požiar a veľká časť kostola spolu s budovou fary i knižnicou zhorela. Farár Ján Makk nahrádzal zničené knihy knižnice knihami z ostrihomskej arcidiecézy a túto skutočnosť vlastnoručne zaznamenal do každej získanej knihy.¹⁶

Knižnica rímsko-katolíckej farnosti v Hrnčiarovciach nad Parnou nie je natoľko bohatá, ale radíme ju medzi zaujímavé z toho dôvodu, že tu je striktné oddelená farská knižnica od farského archívu. Skatalogizovanie knižnice uskutočnil Hadrián Radváni v roku 1997.¹⁷ Záznamy o existencii farskej knižnice poskytujú viaceré kanonické vizitácie ostrihomských arcibiskupov.¹⁸ Mnohí farári pôsobiaci v Hrnčiarovciach ponechali pre farskú knižnicu svoje knihy, ako o tom svedčia vlastnícke označenia kníh. Boli nimi Jozef Liška, Ján Šimkovič, Ján

11 SABOV, P. – HNÁTOVÁ, A. Farská knižnica z Hornej Súče. In: *Knižnice a informácie*. 2000, roč. 32, 4, s. 68.

12 Prieskum knižnice urobil roku 2003 Milan Greguš, ktorého zaujímala najmä osobnosť stupavského farára Ignáca Gonda Opatrila.

13 Dokladom bol pokladničný blok nachádzajúci sa v diele.

14 GREGUŠ, M. *Stupavský farár Ignác Gond*. Dostupné z: http://www.stupava.com/rocniky/03_2005.pdf. Autor článku našiel v roku 2001 dve knihy z 18. storočia v bratislavskom antikvariáte Steiner. Podľa vpísania „Ecclesie Stomfensis“ patria do stupavskej farskej knižnice. Na sklonku roka 2003 neboli ešte predané, ich cena sa pohybovala v rozmedzí 15 000–20 000 Sk. Je pravdepodobné, že bolo odcudzených viacero kníh, podobne asi dopadla i časť zbierky po Ignáčovi Gondovi.

15 HOLANOVÁ, E. Historická farská knižnica v Dunajskej Lužnej – časti Jánošíková. Dostupné z: <http://194.160.178.68/KI/archiv.html> (*Knižnice a informácie*, 1997, č. 11).

16 HOLANOVÁ, E. Historická farská knižnica v Dunajskej Lužnej – časti Jánošíková. Dostupné z: <http://194.160.178.68/KI/archiv.html> (*Knižnice a informácie*, 1997, č. 11).

17 RADVÁNI, H. *Knižnica rímsko-katolíckeho farského úradu sv. Martina v Hrnčiarovciach nad Parnou*. Trnava, 1997, 61 s. Autor striktné oddelil knižnicu od farského archívu podľa pôvodných sigantúr.

18 Kanonická vizitácia ostrihomského arcibiskupa a kardinála Jozefa Batána z roku 1782. XI. paragraf vizitácie prináša na stranách 18–21 zoznam kníh farskej knižnice pod názvom De Libris Parochiae; ďalšia vizitácia sa uskutočnila v roku 1847 a vo farskom archíve sa nachádza rukopis k pripravovanej vizitácii z roku 1823.

Zbrankovič, Pavol Verner, Michal Ikrényi,¹⁹ z novších kňazov Ján Hudec. V súčasnosti sa v knižnici nachádza 632 knižničných jednotiek.²⁰ Knižnica obsahuje mnohé biblické, teologické, liturgické, filozofické a právnické práce písané prevažne v latinčine.

Z kňazov, pôsobiacich vo farnosti, patria medzi najvýznamnejších dvaja predstavitelia druhej generácie bernolákovcov Ján Zbrankovič a Štefan Nemečkay. Ich rukopisné diela sa zachovali vo farskom archíve. Z nich má najväčší historický význam pre dejiny farnosti i obce prípravný rukopisný spis ku kanonickej vizitácii pre rok 1823 Jána Zbrankoviča²¹ – *Projectum Canonicae Visitationis* z roku 1823. Vizitácia sa napokon neuskutočnila, ale údaje z rukopisu projektu sú veľkým prínosom pre výskum cirkevných dejín. Obe tieto osobnosti sa zaslúžili nielen o povznesenie farnosti, ale boli činní aj literárne. Z diel, ktoré sa nachádzajú v knižnici má 11 titulov označenie, že patrili Zbrankovičovi. Zbrankovičovým nástupcom v Hrnčiarovciach bol Štefan Nemečkay. Bol rovnako literárne činný – roku 1842 sa pričínol o napísanie národnej obrany proti narastajúcej maďarizácii, zachovanej v rukopise *Gedaken eines Slaven in Ungarn über die national Intoleranz der Magyare*. Z historického hľadiska je najcennejšia kronika *Historia Parochiae Gerencser concinnata per Stephanum Nemeckay Parochum Loci Anno 1836*.²² Rukopis kroniky je veľkého formátu 39 x 23,5 cm. Zachytáva dejiny farnosti od počiatku existencie, ktoré autor kladie od roku 1215 až do roku 1844, do roku Nemečkayovho pôsobenia vo farnosti. Najcennejšie state sa týkajú opisu bitky pri Trnave²³ (Hrnčiarovciach) z povstania Františka II. Rákociho a podrobný priebeh cholery v obci v roku 1831. V písaní kroniky nástupcovia Nemečkaya nepokračovali.²⁴ Nemečkay je aj autorom v archíve zachovalého rukopisného diela *Štatútu vykonávania pobožnosti* z roku 1833, ktoré pomáha dotvoriť obraz života každodennosti jednej farnosti, a teda celej obce.

Bitka pri Hrnčiarovciach sa odohrala 26. decembra 1704²⁵ medzi kuruckým vojskom Františka II. Rákociho a cisárskym vojskom vedeným S. Heisterom. Bola súčasťou posledného a najväčšieho stavovského vystúpenia – povstania Františka II. Rákociho,²⁶ ktoré vošlo do dejín pod názvom „kurucká vojna“. Rákoci mienil pri Trnave zastaviť Heisterov postup na Leopoldov. Cisárske vojská prichádzali k Trnave súčasne s kuruckými oddielmi a stretli sa na poliach medzi Trnavou, Hrnčiarovcami a Bielym Kostolom, kde sa odohrala najväčšia bitka na našom území medzi kurucmi a Heisterovými žoldniermi. Rákoci mal k dispozícii 12 000 jazdcov, 7 800 pešiakov, ale iba 6 diel. Heisterove sily boli približne rovnaké, ale mal štyrikrát viac diel.²⁷ Po úvodnom útoku kuruckých vojsk sa zdalo, že víťazstvo pripadne na ich stranu. Kuruci boli jednoznačne v prevahe. Cisárskemu vojsku hrozila porážka a Heister už pomaly myslel na ústup. Bitka však prebiehala nekoordinovane. V samotnom boji sa

19 Kňazi pôsobili vo farnosti v uvedených rokoch: Jozef Liška (1749–1767), Ján Nep. Šimkovič (1767–1791), Ján Zbrankovič (1791–1829), Pavol Verner (1844–1848), Michal Ikrényi (1878–1910).

20 Pri viacerých knihách sú aj príväzky v počte 51 a jeden konvolút, ktorý obsahuje 30 nemeckých titulov.

21 Projekt vizitácie sa nachádza v Archíve Rímsko-katolíckeho farského úradu v Hrnčiarovciach nad Parnou pod názvom *Projectum Canonicae Visitationes per Cel. P. P. Alexandrum Rudna 1832*.

22 Toto rukopisné dielo je rovnako uložené v Archíve Rímsko-katolíckeho farského úradu v Hrnčiarovciach nad Parnou.

23 z pohľadu vtedajšieho súčasníka možno potvrdiť, že priebeh bitky sa odohral viac pri Hrnčiarovciach ako pri Trnave, keďže takto je prezentovaná v súčasnej slovenskej historiografii. Opis priebehu bitky sa nachádza mimo textu samotnej kroniky a bitka utor popisuje v nemčine, hoci celá kronika je napísaná v latinčine.

24 Nemečkayovu históriu cituje na stránkach *Slovenského letopisu* F. V Sasinek v Topografii Slovenska.

25 Porovnaj: DOBROTKOVÁ, M. Bitka pri Trnave. In: *Studia Historica Tyrnaviensia* I. Trnava: Trnavská univerzita, 2002, s. 139–149.

26 Ďalšie informácie o povstaní porovnaj u MRVA, I. Kurucká vojna na Slovensku a jej dôsledky v r. 1704–1711. In: *Historický časopis*. 1996, roč. 44, 4, s. 585–594.

27 O bitke písal aj Matej Bel vo svojich Noticiách venovaných Trnave, tematike ktorej sa venuje E. Juríková. Porovnaj: JURÍKOVÁ, E. Matej Bel o Trnave. In: *Avrigo XLIV*. č. 1–2 (2002), s. 25–33.

kurucké oddiely rozdrobili, vymkli sa veleniu a niektoré jednotky začali plieniť zásobovacie oddiely. K tomu prispela aj zrada jedného (Scharudiho) oddielu, ktorý sa pridral k cisárskemu vojsku. Pretrhnutie línie na strane kurucov bol signál pre protiútok a jeho logickým dôsledkom bola Scharudihova zrada. Bitka presvedčila Rákociho, že bez regulárnej profesionálnej armády nemá nádej na úspech. Na mieste padlých kurucov (v počte cca 400 mužov) vedľa cesty smerom k obecnému mlynu stáli na ich pamiatku pôvodne tri drevené kríže.²⁸ V roku 1806 postavili pamätný kamenný kríž. Dodnes pripomína miesto padlých a pochovaných kuruckých vojakov.²⁹ O bitke pri Trnave sa zachovala historická pieseň neznámeho autora, ktorá je dokladom toho, že široké ľudové masy stáli na strane kurucov a mnohých hrdinov si ľud zidealizoval.³⁰

Priebeh cholery v Hrnčiarovciach r. 1831 podrobne popisuje Štefan NemečKay vo svojej Historii Parochiae Gerencser: „Cholera si nevyberala. Kosila všetkých rovnako bez rozdielu stavu, veku, pohlavia. Znenazdajky zachvátila zdravých ľudí, ktorí začali zvracať, trpeli hnačkami, kŕčmi, ktoré sťahovali údy a v priebehu 6–12 hodín ich život končil bolestnou smrťou.“ Štefan NemečKay sa statočne staral o svojich farníkov.³¹ Vtedajší felčiar – lekár používali viacero domácich variantov jej liečby napr. horúce zábalý „ploskami“ naplnených vodou, prísun pálenky na dezinfekciu čriev, či podávanie octu, gáfru a kamilkového oleja, ópium z ipecacuany. Odporúčania proti cholere – najmä na zastavenie kŕčov – boli rôzne – od masáží prhlavou, na zmiernenie smädu nápoj vlažnej vody, na zničenie baktérií obmývanie tela octovou vodou, atď. V Hrnčiarovciach sa podávali Doveriho prášky (bolo potrebné rozriediť ich v liehu) a ipecacuana vo forme čaju. Zamorené miesta dezinfikovali chlórovým vápnom. Zosnulých, ktorí podľahli tejto chorobe, pochovávali do spoločných jám na periférii obydli, aby sa nákaza nešírila.

Obsah farských knižníc okrem početných rôznorejazyčných vydaní Svätého písma, liturgických kníh je zameraný hlavne na publikácie z odborov teológia a pomocných teologických vied. Nachádzali sa v nich obranné spisy, asketické spisy, životopisy, beletria, biblie, homílie (kázne), katechetické, náučné, historické, právnické, moralistické a pastierske spisy. Vo farských knižniciach sa nachádzalo podľa záujmov jednotlivých kňazov veľké množstvo kníh tematicky historických, filozofických, umenovedných, ale i lekárske alebo psychologických príručiek. Často sa v knižniciach možno stretnúť s hudobníkmi, beletriami, jazykovými učebnicami či slovníkmi, náučnými slovníkmi a encyklopédiami. Pravidelne sa tu vyskytujú kazateľské príručky i časopisy, tiež katolícke kňazské či laické periodiká, ale i svetské periodiká so zameraním na dejiny, kultúru, vedu a pod.

Pestrosť farských knižníc vládne i v jazyku jednotlivých knižničných dokumentov. Medzi najzaujímavejšie a najhodnotnejšie súčasti historických knižníc patrí memoárová literatúra, ak nerátame v ojedinelých prípadoch vzácné inkunábuly. Máme na mysli taký druh memoárovej literatúry, ktorá okrem zážitkov alebo myšlienok autora zachytáva určitým spôsobom aj historickú realitu a stáva sa tak historickým prameňom. Aj keď kroniky alebo akékoľvek autobiografické materiály, majú sklon zobrazovať skutočnosť v uhle pohľadu autora, tento nedostatok má určitú historickú výpoveď o ľuďoch, faktoch a udalostiach a je úlohou historika podrobiť ich historickej kritike. Uvedené príklady sú dôkazom, že historické knižnice, rovnako ako aj farské archívy obsahujú nepreberné množstvo diel takéhoto charakteru,

²⁸ NEMEČKAY, Š. *Historia parochiae Gerencser ...*, s. 6.

²⁹ ZBRANKOVIČ, J. *Projectum Canonicae Visitatores per Cel. P. P, Alexandrum Rudna 1832*.

³⁰ V tomto prípade ideálom a ľudovým hrdinom bol kuruc L. Očkaj a protivníkom mu bol nenávidený Heister. Porovnaj: ŽUDEL, J. – KRAJČOVIČ, R. – RUDOHRADSKÝ, Š. Slovenská historická pieseň o bitke pri Trnave. In: *Slovenská archivistika*, I. 1966, č. 1, s. 103–121.

³¹ NEMEČKAY, Š. *Historia parochiae Gerencser...*, s. 30.

najmä z prvej polovice 19. storočia, dôkazom čoho je farnosť Hrnčiarovce nad Parnou, keď nastupujúci romantizmus rozvíril záujem o písanie vlastných dejín národa, mesta, či farnosti, v ktorých pôsobili najvzdelanejšie osobnosti, povolane vytvoriť takého diela. Cirkevné farské knižnice sú veľmi podobné, v ojedinelých prípadoch obsahovali alebo obsahujú vzácne diela a rukopisy, ktoré sa stali aj obeťami krádeží, mnohé zo vzácných tlačí sa objavujú na pulloch antikvariátov alebo ich možno získať a identifikovať náhodnou kúpou. Mnohé farské knižnice sú plné duplikátov, napriek tomu – ako dokladajú nami predložené príklady – môžu byť zdrojom informácií pre historika, obzvlášť ak sa popri knižniciach vo farských archívoch vyskytli rukopisné kronikárske diela, aj keď by sa zdalo, že len na regionálnej úrovni. Nesmieme však zabúdať, že regionálne dejiny sú súčasťou národných dejín a pri vzdelávaní a výchove budúcich generácií majú nesmiernu úlohu a význam.

IMPORTANCE OF PARISH LIBRARIES AND ARCHIVES AND THEIR USE FOR THE HISTORY OF SLOVAKIA ON THE EXAMPLE OF THE HISTORY OF THE PARISH IN HRNČIAROVCE AND PARNOU

Summary: The article deals with the content of numerous parish libraries where the parish chronicles are located. It focuses mainly on the parish library and archive of the municipality of Hrnčiarovce and Parnou. The parish chronicle contains interesting historical events of not only the municipality, but also the city of Trnava since it had been its subordinate village for several centuries, but it reminds of important scenes of the history of Slovakia such as the Battle of Hrnčiarovce in 1704 within the uprising of František II Rákoci, or the cholera epidemics in 1831 which is described in details by the chronicle author Štefan Nemečkay.

Keywords: Parish library, parish archive, canonical visitation, parish chronicle, regional history, history of Slovakia.